

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ

Factors Affecting the Success of Community Enterprises in Bung Khla District, Bueng Kan Province

ลัทธิกา ขนอม¹, เบนจามาศ อยู่ประเสริฐ² และ บำเพ็ญ เขียวหวาน³
Ladtika Khanom¹, Benchamas Yooprasert² and Bumpen Keowan³

Received: 18 January 2026; Revised: 29 January 2026; Accepted: 30 January 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน (2) สภาพการดำเนินงานและระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และ (3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ. 2568 จำนวน 42 กลุ่ม รวม 403 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรทาร์ ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิร่วมกับการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินงาน ระดับความสำเร็จ ปัญหาและข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า (1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.7 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีรายได้ต่อปีส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 100,001–300,000 บาท (2) สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ระดับความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ (3) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี และการบริหารจัดการองค์กร ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยความสัมพันธ์ที่เด่นชัดที่สุดคือ ระหว่างการผลิตกับการตลาด (ค่า $r=0.587$) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดมีความสอดคล้องและเกื้อหนุน

¹ หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

^{2 3} สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding author, e-mail: 2669001980@stou.ac.th

ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ โดยมุ่งเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด และการเงินบัญชีให้เข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมการจัดการความรู้ภายในกลุ่มเพื่อยกระดับความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ; วิสาหกิจชุมชน; จังหวัดบึงกาฬ

Abstract

This study aimed to (1) examine the socio-economic background of community enterprise members, (2) investigate the operational conditions and the level of success of community enterprises, and (3) analyze factors affecting the success of community enterprises in Bueng Khla District, Bueng Kan Province. This research employed a survey research design. The study population comprised registered community enterprise members in Bueng Khla District, Bueng Kan Province, in 2025 , totaling 42 groups with 403 members. A sample of 201 respondents was determined using Yamane's formula at a 0.05 margin of error. Stratified random sampling and accidental sampling were applied. The research instrument was a structured interview form covering respondents' background information, operational conditions, success level, problems, and recommendations. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics, including correlation analysis and multiple regression analysis.

The findings revealed that (1) most members were female, with an average age of 53.7 years; the majority were engaged in agriculture, and most annual incomes ranged from 100,001 to 300,000 THB. (2) Overall operational conditions were at a moderate level, with government support showing the highest mean score, while the overall level of success was high, with leadership demonstrating the highest mean score. (3) Multiple regression analysis indicated that government support, production, marketing, finance and accounting, and organizational management had a statistically significant positive effect on the success of community enterprises, with government support being the most influential factor. The key recommendation is that government agencies should provide continuous and systematic support by strengthening organizational management, production, marketing, and finance and accounting capacities, as well as promoting internal

knowledge management to enhance the long-term sustainability of community enterprises.

Keywords: Success Factors; Community Enterprises; Bueng Kan Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ประชากรส่วนใหญ่ ยังคงพึ่งพารายได้จากภาคการเกษตรและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชุมชนท้องถิ่น แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศจะมีความก้าวหน้า แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท ส่งผลให้ครัวเรือนชนบทจำนวนมากมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เกิดปัญหาหนี้สินและความไม่มั่นคงด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน (สุเมต สิทธิเมธี, 2567) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างกลไกทางเศรษฐกิจ ที่ช่วยเพิ่มรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ชุมชนในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในฐานะกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์และกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562 ซึ่งมุ่งสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการ การผลิต และการตลาด (สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และคณะ, 2548; กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) อย่างไรก็ตาม จากข้อค้นพบในงานวิจัยและรายงานที่เกี่ยวข้องพบว่า แม้วิสาหกิจชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่หลายแห่งยังประสบข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการองค์กร การเงินและบัญชี การตลาด และการพัฒนาองค์ความรู้ภายในกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อระดับความสำเร็จของการดำเนินงาน (กัญญามน อินทวงศ์ และฉัตรลภา ศรีทองพิมพ์, 2551; สุเมต สิทธิเมธี, 2567)

อำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ เป็นพื้นที่ที่มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวนหลายกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่พบว่ายังมีวิสาหกิจชุมชนจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับต้องปรับปรุง สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของระดับความเข้มแข็งระหว่างกลุ่ม และข้อจำกัดในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า นอกจากนี้ จากผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อปีอยู่ในระดับไม่สูงมาก และมีภาระหนี้สิน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกัน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการองค์กรที่ขาดความเป็นระบบ ต้นทุนการผลิตสูง เครื่องมือการผลิตไม่เพียงพอ ขาดช่องทางการตลาด ระบบการบริหารจัดการความรู้ยังไม่ชัดเจน และการเงินและบัญชีที่ยังขาดความเป็นระบบ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น อำเภอบึงคล้าจึงเป็นพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำความเข้าใจกลไกภายในที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในบริบทพื้นที่จริง

จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มักมุ่งวัดความสำเร็จในบางมิติเป็นรายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการบริหารจัดการ หรือด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และมักวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในลักษณะแยกส่วน ยังขาดการทดสอบเชิงประจักษ์ที่พิจารณาปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกของวิสาหกิจชุมชน ร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่อำเภอ ซึ่งมีบริบทเชิงพื้นที่และโครงสร้างทางเศรษฐกิจเฉพาะตัว อีกทั้งพื้นที่อำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ เป็นพื้นที่ชายขอบที่มีฐานเศรษฐกิจด้านการเกษตรเป็นหลัก ทำให้บทบาทของการสนับสนุนจากภาครัฐ อาจมีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนสูงกว่าพื้นที่อื่น

การศึกษารุ่นนี้ จึงมีความจำเป็นในการทดสอบความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในเชิงประจักษ์ เพื่อเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้และใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบาย ในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่อย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก สภาพการดำเนินงาน ระดับความสำเร็จ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ผลการวิจัยที่ได้จะช่วยเหลือท้องถิ่นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในบริบทพื้นที่ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ เพื่อวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการดำเนินงาน ระดับความสำเร็จ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่ออธิบายลักษณะ สภาพการณ์ และความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 403 คน จากวิสาหกิจชุมชนจำนวน 42 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนของจำนวนสมาชิก จากนั้นใช้การสุ่มแบบบังเอิญในการคัดเลือกสมาชิกที่ให้ข้อมูลภายในแต่ละกลุ่ม ที่พร้อมให้ข้อมูลภายในช่วงการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก (2) ข้อมูลสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (3) ข้อมูลระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และ (4) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยพิจารณาจากความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนของถ้อยคำ และความเหมาะสมของภาษา ทั้งนี้กำหนดเกณฑ์การยอมรับค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ไม่น้อยกว่า 0.50 (บุญชม ศรีสะอาด, 2562) ผลการประเมินพบว่า ข้อคำถามทุกตอนมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) พบว่า ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า $\alpha=0.823$ ตอนที่ 3 ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน มีค่า $\alpha=0.882$ และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน มีค่า $\alpha=0.854$ ซึ่งทุกตอนมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ($\alpha > 0.70$) แสดงให้เห็นว่าแบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงอยู่ในระดับดี และมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างน่าเชื่อถือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานงานกับผู้นำกลุ่มและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ใช้วิธีการสัมภาษณ์สมาชิกตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายสภาพพื้นฐาน สภาพการดำเนินงาน และระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ ใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้

ตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ได้แก่ การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) โดยพิจารณาค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งพบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และตรวจสอบการกระจายตัวของข้อมูลโดยรวมอยู่ในลักษณะปกติ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งคณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53.7 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีรายได้ต่อปีส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 100,001–300,000 บาท สมาชิกมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 8.6 ปี สะท้อนถึงความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน ในด้านเศรษฐกิจพบว่าสมาชิกมีภาระหนี้สินเฉลี่ยประมาณ 96,700 บาทต่อปี และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานส่วนใหญ่มาจากเงินทุนของตนเองควบคู่กับการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แสดงให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่อยู่ในระดับปานกลางและยังมีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องทางการเงิน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด การบริหารจัดการความรู้ และการเงินและบัญชี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ส่วนระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านเงินทุนและด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก สามารถสรุปผลโดยภาพรวมดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน			
ด้านการบริหารจัดการองค์กร	3.35	0.481	ปานกลาง
ด้านการผลิต	3.32	0.542	ปานกลาง
ด้านการตลาด	3.31	0.486	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการความรู้	3.22	0.464	ปานกลาง
ด้านการเงินและบัญชี	3.28	0.413	ปานกลาง
ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	3.42	0.442	มาก
เฉลี่ยรวม (การดำเนินงาน)	3.32	0.471	ปานกลาง
2. ระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน			
ด้านเงินทุน	3.57	0.660	มาก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	3.53	0.670	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	3.48	0.660	มาก
ด้านผู้นำกลุ่ม	3.67	0.700	มาก
เฉลี่ยรวม (ความสำเร็จ)	3.56	0.670	มาก

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานและระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดให้ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวแปรตาม และกำหนดปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด การบริหารจัดการความรู้ การเงินและบัญชี และการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นตัวแปรอิสระ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนได้ร้อยละ 37.5 ($R^2=0.375$) และมีความเหมาะสมทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี และการบริหารจัดการองค์กร โดยการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ขณะที่ด้านการบริหารจัดการความรู้ไม่พบอิทธิพลต่อความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	1.732	0.312		5.546	0.001
ด้านการบริหารจัดการองค์กร (XR _{1R})	0.128	0.048	0.142	2.661	0.009
ด้านการผลิต (XR _{2R})	0.254	0.059	0.268	4.305	< 0.001*
ด้านการตลาด (XR _{3R})	0.196	0.052	0.221	3.769	< 0.001*
ด้านการบริหารจัดการความรู้ (XR _{4R})	0.083	0.046	0.091	1.804	0.073
ด้านการเงินการบัญชี (XR _{5R})	0.219	0.064	0.201	3.414	0.001
ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ (XR _{6R})	0.302	0.071	0.278	4.254	< 0.001*

$R=0.612$ $RP^2P=0.375$ Adjusted $RP^2P=0.362$

Std. Error of the Estimate=0.612 $F=28.467$ Sig.=< 0.001

*ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 รูปแบบสมการพยากรณ์ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุ มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และมีภาระหนี้สินในครัวเรือน ทั้งนี้เพราะโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ยังคงพึ่งพาภาคการเกษตรเป็นหลัก และรายได้จากกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนยังมีบทบาทเป็นรายได้เสริมมากกว่ารายได้หลัก ส่งผลให้สมาชิกยังมีข้อจำกัดด้านการสะสมทุนและการลงทุนระยะยาว ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของกัญญาณน อินทว้าง และฉัตรลภา ศรีทองพิมพ์ (2551) และสุเมต สิทธิเมธี (2567) ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนในชนบทไทยมีฐานสมาชิกเป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์สูง แต่มีข้อจำกัดด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการพัฒนางองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของวรวิธ ไทยสิทธิ์ (2562) ที่พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตรและต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินของรัฐ ส่งผลให้ขีดความสามารถในการขยายกิจการยังมีข้อจำกัด

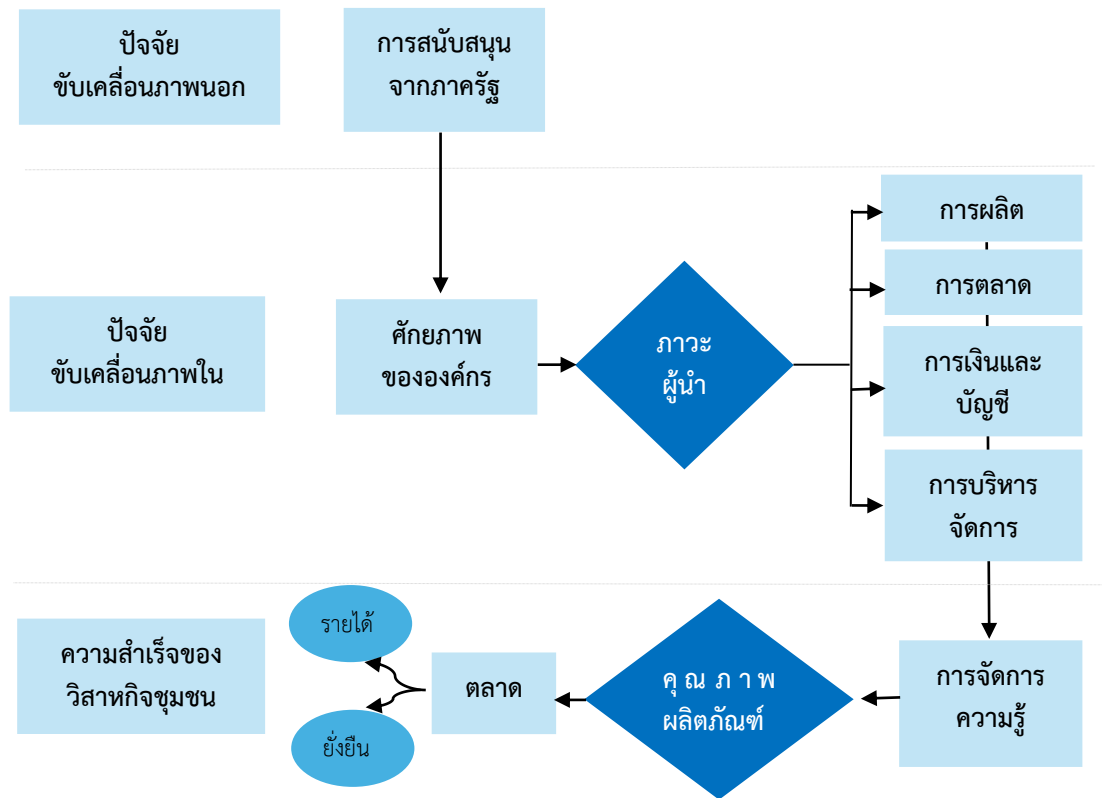
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ระดับความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านงบประมาณ การอบรม และการเชื่อมโยงเครือข่าย มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่ม ในขณะที่ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งช่วยกำหนดทิศทาง สร้างความเชื่อมั่น และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก แม้กลไกการบริหารจัดการภายในบางด้าน เช่น การตลาด การเงินและบัญชี และการจัดการความรู้ จะยังไม่เข้มแข็งมากนัก อาจสะท้อนบริบทของพื้นที่ศึกษาที่การจัดการความรู้ยังขาดระบบการบันทึก ถ่ายทอด และนำไปใช้เชิงกลยุทธ์ ทำให้ยังไม่สามารถแปลงองค์ความรู้ให้เกิดผลลัพธ์เชิงปริมาณได้อย่างชัดเจน โดยชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนด้านการจัดการความรู้ควรเน้นการพัฒนาเชิงระบบมากกว่าการอบรมเชิงกิจกรรมระยะสั้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2566) ที่พบว่า ด้านการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายที่ระบุว่าคุณค่าความสำเร็จของกลุ่มชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบทบาทผู้นำและการสนับสนุนจากภายนอกควบคู่กับการจัดการภายใน อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุเมต สิทธิเมธี (2567) ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนสามารถดำรงอยู่และประสบความสำเร็จได้ แม้มีข้อจำกัดภายใน หากได้รับแรงหนุนจากนโยบายและกลไกสนับสนุนของรัฐอย่างต่อเนื่อง

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี และการบริหารจัดการองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ทั้งนี้เพราะในบริบทพื้นที่ศึกษา สมาชิกยังมีข้อจำกัดด้านทุน ความรู้เชิงการจัดการ และศักยภาพการแข่งขัน การสนับสนุนจากภาครัฐจึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเติมเต็มทรัพยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้ และ

เชื่อมโยงโอกาสทางการตลาด ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านการผลิต การตลาด และการเงินการบัญชีสะท้อนถึงความจำเป็นของการพัฒนาระบบการดำเนินงานภายในให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเติบโตของกลุ่ม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของกัญญามน อินทว้าง และฉัตรลภา ศรีทองพิมพ์ (2551) และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2566) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยมองว่าความสำเร็จเป็นผลลัพธ์ของระบบการจัดการทั้งเชิงทรัพยากร เชิงกระบวนการ และเชิงการบริหารที่เสริมแรงกัน ขณะเดียวกัน การที่การจัดการความรู้ไม่ปรากฏอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญสามารถอธิบายได้จากข้อค้นพบที่ชี้ว่าด้านดังกล่าวยังมีระดับการพัฒนาและการนำไปใช้จริงค่อนข้างต่ำในพื้นที่ศึกษา จึงยังไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในเชิงปริมาณอย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้คือการสังเคราะห์ภาพรวมของความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในบริบทพื้นที่อำเภอป่าสัก จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมิได้เกิดจากการดำเนินงานภายในเพียงด้านใดด้านหนึ่ง หากเป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันของระบบปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐควบคู่กับศักยภาพการดำเนินงานภายในองค์กร ได้แก่ การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี และการบริหารจัดการองค์กร ทั้งนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐทำหน้าที่เป็นกลไกหนุนเสริมสำคัญที่ช่วยเติมเต็มข้อจำกัดด้านทุนและการจัดการของสมาชิก ขณะที่ภาวะผู้นำมีบทบาทเป็นแรงขับเคลื่อนให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง แม้สภาพการดำเนินงานบางด้านจะยังอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการความรู้ซึ่งยังมีระดับการพัฒนาและการนำไปใช้จริงไม่สูงนัก ยังไม่สามารถส่งผลต่อความสำเร็จในเชิงปริมาณได้อย่างชัดเจน องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยอธิบายโครงสร้างความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในบริบทพื้นที่ศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดแนวทางการพัฒนาและยกระดับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53.7 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีรายได้ต่อปีส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 100,001–300,000 บาท โดยภาพรวมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในระดับสูงที่สุด ขณะที่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำมีความโดดเด่นที่สุด อีกทั้งผลการวิเคราะห์พบว่าการสนับสนุนจากภาครัฐ การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี และการบริหารจัดการองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐมีอิทธิพลมากที่สุด จึงควรส่งเสริมการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด และการเงินบัญชีให้เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร การเงินและบัญชี

การผลิต และการตลาด เพื่อให้การสนับสนุนจากภาครัฐสามารถยกระดับความสามารถในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.2 ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยพิจารณาความแตกต่างของระดับศักยภาพระหว่างกลุ่ม เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากร การอบรม และการส่งเสริมมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการที่แท้จริงของแต่ละกลุ่ม

1.3 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การถ่ายทอดองค์ความรู้ การบันทึกประสบการณ์การดำเนินงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 วิสาหกิจชุมชนควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการองค์กรให้มีความชัดเจน โปร่งใส และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่ม

2.2 ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาด โดยมุ่งลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพและมาตรฐานสินค้า รวมถึงขยายช่องทางการจำหน่าย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่กลุ่ม

2.3 วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาระบบการเงินและบัญชี รวมถึงการจัดการองค์ความรู้ภายในกลุ่มให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและลดการพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกในระยะยาว

2.4 ข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้คือการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากพื้นที่ศึกษาเพียงหนึ่งอำเภอ ซึ่งอาจจำกัดการอ้างอิงผลไปยังบริบทพื้นที่อื่น งานวิจัยในอนาคตควรขยายการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายกลไกเชิงลึกของการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของสมาชิก

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). รายงานสถานการณ์และการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน.

กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กัญญามณ อินทวง และฉัตรลภา ศรีทองพิมพ์. (2551). แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (รายงานการวิจัย).

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2566). การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร.

ในประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 11–15). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรวิธ ไกยสิทธิ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลน้ำเกี๋ยน จังหวัดน่าน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพะเยา, 11(1), 67–80.

- ศรัณย์ เจริญศิริ, ชัยมงคล ศิริวารินทร์, ณิชรา ประดิษฐ์ด้วง และพงศธร แสงลี. (2567). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีไทย บ้านนางาม จังหวัดอุดรธานี. วารสารศิลปและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล, 13(1), 16–29.
- สุเมต สิทธิเมธี. (2567). สร้างวิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานราก. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(9), 189–200.
- สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, ธีระพล อรุณะกสิกร, ปณินันท์ สันติเมทนีดล, สถาพร ลิ้มมณี, ไพฑูรย์ นาคฉ่า, สุรียกานต์ ชัยเนตร และนิมล เรืองดี. (2548). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548: คำอธิบายและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.
- Gulick, L. H. & Urwick, L. (1937). *Papers on the science of administration*. Institute of Public Administration.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rded.). New York: Harper & Row.